

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня Магістр

зі спеціальності 024 Хореографія

на тему: **«Українські народні традиції в творчості Миколи Гоголя та їхня інтерпретація у мистецтві танцю».**

Структура кваліфікаційної роботи:

- теоретична частина творчого проекту
- творчий проект – хореографічна сюїта «Ніч перед Різдвом»

виконавець: здобувач вищої освіти
рівня магістр

заочної форми навчання

Карина САВВАТЕЄВА

керівник кваліфікаційної роботи:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри сучасної та

бальної хореографії

Ольга ХЕНДРИК

Харків – 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ СЮЇТИ «НІЧ ПЕРЕД РІЗДВОМ»	6
1.1. Народознавчі мотиви в контексті повісті «Ніч перед Різдвом» М. Гоголя	6
1.2. Традиції українського фольклору і народна міфологія в повісті «Ніч перед Різдвом»	12
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНИХ АНАЛОГІВ ТА ПРОТОТИПІВ ТВОРЧОГО ПРОЕКТУ	18
2.1. Творчість М. Гоголя у контексті впливу на творчу діяльність українського театру та балету.....	18
2.2. Екранізація повісті «Ніч перед Різдвом» М. Гоголя в фільмах та мультфільмах.....	23

ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ

РОЗДІЛ I. КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ СЮЇТИ	26
1.1 Основні характеристики хореографічної сюїти.....	26
1.2 Дійові особи та їхня стисла характеристика.....	26
1.3 Лібрето.....	26
1.4 Розгорнутий зміст.....	27
1.5 Драматургія.....	28
1.6 Музичний аналіз.....	30
1.7 Костюми (зображення та опис)	33
1.8 Реквізит (зображення та опис)	42
РОЗДІЛ II. ПОСТАНОВЧИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ СЮЇТИ «НІЧ ПЕРЕД РІЗДВОМ»	43
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61

ВСТУП

Український народ має великий скарб, що складається з цінностей, які були надбані протягом багатьох віків – однією з яких є самобутня культура. Народна мудрість, світосприймання і світовідчуття наших предків закладено в українському фольклорі, яскраво відображено у святах, звичаях та обрядах. Саме в народних традиціях, які так шанували і шанують досі українці, пояснюються взаємини між людьми, обґрунтовується цінність духовної культури як усього народу взагалі, так і окремої людини.

Народна творчість тісно пов'язана зі звичаями, якими щоденно українці керувались. це сприяло появі свого культурного коду, що було конче необхідною умовою для збереження нації як такої. Не менш актуальними вони є і сьогодні, адже саме так молодь переймає досвід предків і яскрава нація продовжує своє існування та розвиток.

Велику роль в житті українського народу відігравала календарна обрядовість – народні свята. Кожен рік починався зі свята і закінчувався ним, таким чином люди проявляли вдячність до минулого року і вшановували приходящий рік. Отже, народні свята утворюють свій алгоритм, що складається із циклів: зимового, весняного, літнього і осіннього.

Великий масив українських народних традицій знайшов своє місце і в творчості, їх відтворювали художники у своїх картинах, музиканти – в музиці, драматурги – в театральних постановках, поети – у художніх творах. Яскраве відображення української культури знайшло своє вагоме місце і в житті та творчості видатного письменника, драматурга та прозаїка – М. Гоголя, який був просвітителем в умовах Царської Росії, писав про побут. Саме в його збірці «Вечори на хуторі біля Диканьки» чітко зображені особливості ритуалів та обрядів майже всіх циклів року, відтворено побут та взаємовідносини українського народу. Добре зображено і одне із найбільших свят – Різдво, яке поет описав у однойменній повісті «Ніч перед Різдвом».

Про особливості творчості М. Гоголя та його особистості існує велика кількість літератури та наукових публікацій, адже він був досить неординарним творцем, творчий доробок якого наповнений глибоким філософсько - релігійним змістом. Оскільки біографія та надбання поета досить багатогранні, його досліджували науковці різних сфер: історики, мистецтвознавці, антропологи, релігієзнавці, літературознавці та культурологи. На питання впливу творчості автора на розвиток балетного, театрального та кіно - мистецтва шукали відповідь зарубіжні та вітчизняні дослідники: І. Вишневська, Б. Романицький, А. Поламишев, М. Загайкевич.

Важливо зауважити те, що вагома частина писемних доробок стали основою для створення геніальних, відомих в країні та за її межами, балетних, театральних постановок та кінострічок. Але, незважаючи на таку вивченість проблеми в літературі, залишається ще маса недосліджених питань, оскільки, найчастіше, хореографічне мистецтво розглядається як окремий вид мистецтва, а не в синтезі з сторонами впливу на культуру або ж видами мистецтва, наприклад, художньою літературою. Також, в контексті втілення літературного надбання автора на світовій балетній сцені, аналіз, зроблений науковцями, досить побіжний. Саме з цієї точки зору необхідно глибше розглянути дане питання.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей традицій святкування різдвяних свят в контексті повісті М. Гоголя «Ніч перед Різдвом» та розроблення творчого проекту – хореографічну сюїту «Ніч перед Різдвом».

Завдання:

- проаналізувати літературні джерела за темою роботи для розробки сюжету;
- з'ясувати та дати характеристику істотним рисам українського народного свята Різдва Христового, ґрунтуючись текстом повісті М. Гоголя «Ніч перед Різдвом» для розробки сюжетної лінії хореографічної сюїти;
- з'ясувати значущість народного свята Різдва в контексті консолідації українського народу;

- виявити основні закономірності впливу народних свят та особливості формування українського народного танцю;
- створити композиційний план хореографічної сюїти на матеріалі повісті М. Гоголя «Ніч перед Різдвом»;
- розробити постановчий план хореографічної сюїти «Ніч перед Різдвом».

Об’єктом вивчення є повість М. Гоголя «Ніч перед Різдвом», яка репрезентує традиції святкування різдвяних свят українським народом в XIX ст.

Предмет дослідження – втілення українських народних свят та традицій святвечора в танцювальному мистецтві України XIX- XXI століття.

Методи дослідження.

Для написання магістерської дипломної роботи використано методи, які дали змогу вивчити проблему з різних позицій, зокрема, аналітичний підхід до вивчення культурно - мистецьких явищ; хронологічний метод, метод історизму та біографічний методи, метод збору, аналізу і узагальнення матеріалу. Порівняльний аналіз отриманих даних з метою встановлення тенденцій взаємозв'язку предметів дослідження і подальшим узагальненням отриманих результатів. В науковій роботі головним є принцип практики.

Практичне значення. Матеріали та висновки теоретичної частини кваліфікаційної роботи можна застосувати у творчій роботі балетмейстерів народно - сценічного танцю і подальших наукових розробках цієї теми.

У даній роботі вперше зібрані та систематизовані дані про роль танцю під час святкування Різдва; розглянуто вплив творчості М. Гоголя на формування репертуару українського театру та балету. Охарактеризовано роль танцю в системі духовного виховання молоді в різні історичні періоди і в різних соціальних умовах.

Структура й обсяг роботи. Магістерська дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (25 найменувань). Загальний обсяг – 62 сторінки.

РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ СЮЇТИ «НІЧ ПЕРЕД РІЗДВОМ»

1.1. Народознавчі мотиви в контексті повісті «Ніч перед Різдвом»

М. Гоголя.

Починаючи з XVII століття, Україна та її традиції і культура викликали чималий інтерес в жителів країн - сусідів, а зокрема у людей, які шукали натхнення для своєї творчості. Жителів Європейських країн та Росії українські землі вабили чарівною природою, мальовничими краєвидами та неймовірними барвами кожної пори року, але ще більший інтерес у них викликали самобутні традиції та звичаї, які, до того ж, в кожному регіоні країни мали певні відмінності та свої особливості. Цікавість так званих шукачів натхнення в народному фольклорі посилилася в кінці XVIII та на початку XIX ст. – це було пов'язано з розвитком напрямку в мистецтві та літературі – романтизму.

Так, яскраве відображення української культури знайшло своє вагоме місце і в житті та творчості видатного письменника, драматурга та прозаїка – М. Гоголя.

Народився майбутній письменник на Полтавщині в селі Великі Сорочинці, його батько був правнуком полковника, що служив за часів Б. Хмельницького в козацькому війську, пізніше читачі знайдуть відображення козацьких коренів в образі героя Гоголівського твору – Тараса Бульби. Зростав М. Гоголь в родині, яка шанувала традиції українського народу та використовувала мовно - музичну культуру рідної землі для його виховання. Відчуття крилатого слова та мелодійної мови з дитячих років плекали цікавість до України. Вже в студентських роках М. Гоголь навіть захопився збиранням народного фольклору: прислів'їв, пісень, приказок, що згодом стануть основою для матеріалів українсько - російського словника. «Якби край наш не мав такої великої скарбниці пісень, я б ніколи й не зрозумів би його історії, так і не збагнувши його минулого» – писав М. Гоголь про пісню. «Пісня – це народна

історія, барвиста, яскрава, жива, правдива, вона – відображення життя українського народу» – говорить М. Гоголь.

Особливу увагу М. Гоголь приділив культурі рідного краю – Полтавщині, що згодом стане основою для написання збірки, яка потім матиме неабиякий успіх серед читачів – «Вечори на хуторі біля Диканьки».

З 1821 по 1828 рік М. Гоголь був студентом Полтавського училища, потім «Гімназії вищих наук» в Ніжині, після закінчення навчання в 1829 році він переїздить до Петербургу. Перебуваючи там, він, у своїх листах до мами і сестри, просив щоб рідні прислали для нього листи, де будуть описані перекази народних історій та повір'їв, предмети народного побуту та елементи традиційного одягу. Наприклад, якомога докладно описати, у що мають бути одягнені наречений і наречена на весілі та сам весільний обряд у найменших подробицях. Також його цікавили тексти щедрівок та колядок, які в майбутньому були використані в його творах, зокрема в однойменній повісті «Ніч перед Різдвом». Письменник глибоко поринув у вивчення фольклору, читаючи праці з етнографії, лінгвістики, народної медицини та чаклунства.

Як згадував сам автор, що відчуваючи тугу, він писав гумористичні епізоди в творах в першу чергу, щоб самого себе розсмішити. Так як М. Гоголь вирізнявся строгою самокритикою, він часто говорив, що його збірки були невдалими і більшу частину з них слід було б спалити.

Більшість творів М. Гоголя з українською тематикою, в яких достеменно зображені фольклорні і народознавчі мотиви. Його зацікавленість побутом та звичаями рідного краю переростає в іпостась багатогранного таланту, де він оспівує Україну та її народ. Згодом, ранню творчість письменника будуть називати літературною хрестоматією з українського народознавства, адже в творах представлені майже всі аспекти вище названої науки.

Хоча М. Гоголь і писав російською мовою, в творах практично з енциклопедичною точністю описано культуру XIX ст. в Україні, відображено спосіб життя українського народу, його побут, традиції та звичаї, народний погляд на життя в ті часи. Важливо відмітити, навіть науковці О. Воропай,

М. Загайкевич, підкреслюють те, що М. Гоголь у своїх творах сформував своєрідний національний міф про український народ та його життя. В ХІХ ст. Гоголівська Україна була представлена, як країна з яскравою та унікальною духовною культурою, героїчним минулим і живописною природою [9, 18].

У циклі творів «Вечори на хуторі біля Диканьки» автор описує основні галузі господарства та головні ремесла населення України, житло, транспорт та засоби пересування, народний одяг, навіть відобразив основний та святковий раціон харчування, матеріальні і духовні цінності українців. Таким чином, все це дало можливість читачам відчувати в повній динаміці колорит тогочасної України.

В творах майстерно зображені скарби духовної культури українців, це і стародавні знання предків, усна народна творчість, мораль і вірування, тогочасний погляд на світ. Все це прикрашає сюжетну основу збірки «Вечори на хуторі біля Диканьки». Слід зазначити, що М. Гоголь був одним із колядників, часто приймав участь у різдвяному вертепі, і взагалі, він був глибоко віруючою людиною, саме тому його твір відображає боротьбу нечистої сили за душу людини, підкреслюючи, що якщо людина має в душі та своїх думках Бога, то обов'язково отримає перемогу над дияволом. Отже, талановите поєднання власного досвіду з ретельно зібраним етнографічним матеріалом переросло в неповторний літературний шедевр.

Дуже вдало М. Гоголь дає опис одягу українського народу. Вбрання завжди було і буде однією із головних складових компонентів вивчення історії народу. Етнічну історію населення неможливо уявити без вивчення повсякденного та святкового одягу, адже в ньому відображенні ознаки різних епох, особливості вбрання являють собою дуже важливе джерело для дослідження естетичних поглядів народу та його соціальної структури.

Автор представляє читачу одяг, як самобутнє культурне явище України. У збірці «Вечори на хуторі біля Диканьки» наведено опис традиційного жіночого та чоловічого вбрання та прикраси. Можна ознайомитися з чоловічим одягом, це і сорочка, і шаровари, пояс, решетилівська шапка, кунтуш, кожушина, кобеняк, жупан, чоботи. Поетично, але в той же час, з енциклопедичною точністю

М. Гоголь дає опис жіночої сорочки, плахти, юпки, запаски та намітки, свити, взуття, описано і головні убори, такі як очіпок, хустка, віночок та стрічки, наведено приклади прикрас: коралі, намисто, дукачі, хрестики та багато іншого. Найпоширенішими кольорами в тканинах для одягу були білий та відтінки синього, зеленого і червоного.

Поет з доброю іронією пише про модні смаки та примхи щодо одягу збоку жіночого населення: «Багаті дворянки одягнені у жовтих та зелених кофтах, або ж у синіх кунтушах із золотистими вусиками на спині, стояли красувалися. Молоді дівчата з намотаними на головах цілими крамницями стрічок та намистами на шиї із дукачів та хрестів, намагалися якомога ближче підійти до іконостасу» [10].

У дівчат та молодих жінок вбрання мало бути пишним і розкішним. Це було доступно тільки заможним селянам, адже купівля «пишного» одягу вимагала чималих грошей.

Важливе значення відігравав червоний колір, який був обов'язково присутнім у таких деталях одягу, як фартух та пояс, неодмінно повинні були бути червоними і дівочі стрічки. Естетичним еталон української сорочки був білий колір. Сорочки шили із лляного полотна, ретельно відбіленого та нагладеного. Верхній одяг шився із домотаного сукна сірого та чорного кольорів. На одязі використовували нашивні прикраси у вигляді вишиванок, які мали своє особливе значення в українському костюмі, вони виконували не тільки естетичну роль, а і роль оберегу, який, на думку українців, захищав їх від злих духів та оберігав від хвороб.

Якщо перенестися до засніженої Гоголівської Диканьки, можна побачити, як саме раніше готувались українські селяни до святкування Різдва. Для цього автор використовує героя однойменної повісті «Ніч перед Різдвом» – Солоху. За столом даної героїні можна побачити традиційне святкове меню Української кухні.

М. Гоголь колоритно описує українську національну кухню, яка відрізняється своєю різноманітністю страв, які готували як в будні, так і на свята та обряди весілля, день народження дитини, проводи на військову службу.

За дослідженням М. Гоголя, особливе значення українці приділяли приготуванню страв на календарно - обрядові та церковні свята. Наприклад, на великі свята, такі як Різдво Хрестове, випікали пироги з м'ясом, маком, сиром, варили компот із сухофруктів – узвар, який мав бути обов'язково на різдвяному столі. На масляну пекли млинці із пшеничного борошна, це обов'язкова страва на це свято. [11]. А славнозвісні полтавські пампушки і українські вареники і зараз є популярними стравами в Україні та за її межами. Як говорив Гоголівський герой – старий пасічник Рудий Панько: «Смачніших страв на світі немає, аніж у нас в Диканьці!» [10].

Також автор знайомить читачів з громадським побутом українців, описує представників міської та сільської громади, закони та права. У повісті «Ніч перед Різдвом» зустрічаємо наступні посади в сільській місцевості: писар, голова, староста, суддя, городничий, підкоморій, канцелярист, паламар тощо.

Знайшла і своє місце у творі сільська українська хата та господарське подвір'я, яким автор також приділив увагу. Біла хатина, власноруч розмальована, фігурує у Гоголівській повісті як прояв цінного таланту коваля Вакули, який до того, ще й був живописцем. М. Гоголь досить конструктивно описав особливості декоративно-художнього оздоблення житла селян, головні традиції, які витримувалися в інтер'єрі будівлі, описавши основні елементи, такі як піч, сволок, лежанка, вікна, стіл, світлиця, куточок з образами, комора. Описав і подвір'я: сарай, сінник, хлів, лавка коло хати, тин. «Українська хата – це колиска нашого народу. Вона є яскравим проявом спадковості традицій, відображає естетичні засади та соціальну зумовленість» – писав автор [10].

Оскільки духовна культура українського народу займає головне місце у творчості М. Гоголя, вагомим аспектом у його творах з українською тематикою стали, майстерно описані поетом, постулати народної моралі. Їх основними складовими завжди були гуманні взаємини один між одним, ствердження ідеалів

добра, природної краси, знання історії свого роду, повага до старших, любов та повага вільної праці. Відповідно, різко негативно засуджувалися такі якості, як лінь, жадоба, брехливість та нещирість, грубість, пияцтво, злодійство. Ці негативні риси характеру М. Гоголь висміював, наділивши ними негативних героїв своїх творів.

Головний герой повісті «Ніч перед Різдвом» Вакула увібрав у себе більшою мірою позитивні риси, у творі він проявляв повагу та покору перед батьком своєї коханої Оксани, хоча і не дуже хотів того робити. «Як же здивувався Чуб, коли коваль Вакула розв'язав хустку і поклав перед ним новісіньку шапку та пояс... а потім впав до ніг і попросив благальним голосом: – Змилюйтеся, батьку! Не гнівайтесь! Ось Вам нагайка: бийте, якщо Ваша душа забажає того, сам віддаюсь...» [11].

«Вечори на хуторі біля Диканьки», а зокрема однойменна повість «Ніч перед Різдвом» дають читачеві можливість по іншому глянути на українські традиції, творчість автора – це, однозначно, неповторне явище у літературі. Цикли повістей являють собою художньо - літературну енциклопедію з народознавства України. А Гоголівська реконструкція фольклорної усної народної творчості та уявлень про світ, розуміння народної психології робить його творчість нетлінними та актуальними в усі часи.

Важливо відзначити, що М. Гоголь входить до списку літераторів, що відіграють важливу роль в осмисленні національної самобутності українського народу.

Отже, дослідивши повість М. Гоголя, можна з точністю сказати, що цикл «Вечори на хуторі біля Диканьки» та її повість «Ніч перед Різдвом» наскрізь пронизані українськими мотивами, які покладені в основу збірки, до якої входить вище названа поема, також, можна відмітити те, що збірка описує календарний цикл свят, які автор наскрізь пронизав містичними подіями. Без перебільшення, повість «Ніч перед Різдвом» М. Гоголя можна назвати свого роду справжньою енциклопедією українського фольклору, традицій, звичаїв та побуту, в яких

письменник відобразив свою любов та не аби яку зацікавленість самотністю української культури.

1.2. Традиції українського фольклору і народна міфологія в повісті «Ніч перед Різдвом»

Тема впливу творчості М. Гоголя на розвиток українського та російського театру XIX - XXI ст. описана в наукових працях сучасних науковців - дослідників І. Вишневської «Театр Гоголя» та О. Поламишева «Театр М. Гоголя: Природа театральності прози письменника».[22].

Важливо відмітити, що життєвий шлях та творчість М. Гоголя був і залишається актуальною темою для дослідження, написання наукових статей та, навіть, книг. Так, Н. Жаркевич присвятила декілька статей, дослідивши в них особливості написання циклу «Вечори на хуторі біля Диканьки», об'єднавши їх у єдину книгу «Про Гоголя». До книги увійшов і ряд праць, присвячених біографії М. Гоголя та становлення історичних поглядів письменника.

Здебільшого, серед досліджень проблематики на обрану тему українськими авторами відсутні праці з ґрунтовним розкриттям питання. Можна виокремити лише роботу М. Загайкевич «Микола Гоголь і балетна творчість українських композиторів». В науковій статті тема розглядається з позиції дослідження історії української культури та театру.[18].

Також, корисним для написання роботи та дослідження був навчально - методичний посібник В. Борисенко «Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково - обрядової культури українців» [5]. Важливу роль для розкриття одних із головних питань в роботі були представлені зразки та приклади традиційної святково - обрядової культури українців, зображені процеси модернізації народних звичаїв та трансформації святкування, практично точно розкрито окремі елементи та процеси свят.

Вже з появою циклу «Вечори на хуторі біля Диканьки», які були так тісно пронизані духом українських народних традицій, сам автор отримав визнання, а його творіння викликає великий інтерес не тільки у читачів, а і у дослідників, які

беруться до аналізу та дослідження літературних прийомів та художньої свідомості. Не міг не викликати сплеск цікавості і так званий зв'язок творчості автора з народною міфологією та фольклором українського народу, який залишається до сих пір неабияким складним питанням, яке навіть в ХХІ ст. вимагає продовження вивчення текстів циклу. Цими ж циклами автор підтверджує культурний код українського народу та його самобутність, незважаючи на те, що Україна не існувала як окрема політична держава, а була частиною Російської імперії – Малоросією.

В основу твору М. Гоголь кладе філософське підґрунтя, в яке закладено ідею двох агонічних понять: добро та зло, що в своїх протистояннях, були невід'ємною частиною життя суспільства та внутрішнього світу українців. Вони були рушійним важілем у розвитку духовного і матеріального світу. Покладена філософія до сюжету твору підкреслює глибоке емоційне підґрунтя художнього тексту. Таким чином, основна ідея несе повчальний характер та полягає в проникненні до емоційного та душевного стану читача. Повість «Ніч перед Різдвом» відображає тверезий погляд автора на життя.

Поставлені автором проблеми в творі, в першу чергу, переживалися на інтровертивному рівні. М. Гоголь був мислителем та глибоко моральною, гуманною людиною. Поет вважав, що руйнування людського світу брало початок в меркантильних поглядах людей і нищило високий духовний світ та спричинило перелом релігійного начала, в результаті чого виникла нова концепція життя.

Місце дії в повісті «Ніч перед Різдвом», М. Гоголь обрав село Диканька, на його думку, це було місце з незвичайною енергетикою, адже уособлювало в собі перехрестя: історичне, сакральне та романтичне. Село було своєрідним роздоріжжям і для членів сім'ї поета, та вплинуло на їх долі. Для М. Гоголя Диканька була не простим місцем та рідною батьківщиною, а поєднувала в собі реальні та магічні світи.

Сюжетну основу повісті «Ніч перед Різдвом» автор наповнює темами народної міфології, в яких часто згадувалося про потойбічний світ, боротьбу

людини з нечистою силою, про те, як за магичну допомогу, люди продавали душу дияволу.

Український фольклор та мотиви і образи усної народної творчості домінували в художній структурі більшості творів циклу «Вечори на хуторі біля Диканьки». В повісті «Ніч перед Різдвом», яка відкриває другу частину циклу, тема потойбічного світу і дива є ключовою, підкреслюючи синтез язичницьких та християнських традицій, які так часто описувалися в українському фольклорі.

Головна подія повісті відбувається в «святий вечір», в цей день було заведено готувати дванадцять різдвяних страв, які повинні були бути пісними. Цілий день люди не їли, а чекали першої зірки, і тільки тоді сідали за стіл. За святковим столом мали бути присутні всі члени родини, вечерю починали з молитви, яку читала дитина або хтось із наймолодших, потім поминали покійних родичів. В цей вечір було прийнято носити «вечерю» своїм хрещеним батькам. Головна страва на передріздвяній вечері – кутя, приготована із зібраного урожаю пшениці, як символ благополуччя та багатства, в повісті Вакула говорить про голодну пісню кутю.

Особливим часом в українській міфології вважався вечір та ніч, люди вважали, що ця частина доби наповнена магією та містикою, це час, коли могли зустрітися реальний та потойбічний світ, добро та зло. Люди вірили, що у Святий вечір відбуваються дива і навіть можна було зустрітися із нечистою силою. У повісті «Ніч перед Різдвом» автор також зображує зустріч добра із злом на прикладі Вакули і Чорта. Таким чином, М. Гоголь підкреслює фольклорну концепцію вечірнього та нічного часу, відкриваючи сакральне значення «ночі» читачеві. Також, вечір і ніч в народній творчості був часом любовних історій, печалі та скорботи про нещасливу долю.

Свої літературні та художні особливості в повісті «Ніч перед Різдвом» проявляє казка, так, як це одна із основних складників українського фольклору. Зазвичай, задум у казці нагадує дійсність, але має лінію фантастичного характеру. Головною особливістю літературного задуму автора у творі є переплетення реальності й казкової фантастики, додавши містичної ноти тексту.

Наприклад, поет використовує традиційний слов'янський символ – місяць, в казках та легендах говориться, що його сяйво пробуджує нове життя. Тому цей символ ночі – невід'ємний атрибут українських фольклорних творів. Текст насичений описами живописних сільських краєвидів, цим автор поетизує природу і побут, що підсилює захоплення у читача.

Драматургічна побудова твору так «укомплектована», що автор тримає в напрузі читача з першого і до останнього абзацу. Повість «Ніч перед Різдвом» починається з того, що Чорт краде місяць з неба і кладе його собі у торбу, для того, щоб напакостити жителям села, цим автор вже на перших сторінках відкриває містичне підґрунтя сюжету. Головний герой твору – коваль Вакула, має намір піти до Оксани, дівчини, в яку він щиро закоханий, для того, щоб запропонувати їй руку й серце. Прийшовши до Оксани, яка тільки й знала, як перед дзеркалом любоватися та з дівчатами пісень наспівувати, Вакула отримує відмову від коханої. Під час розмови, Оксана сказала, що вийде за нього лише тоді, коли він подарує їй черевички, як у самої цариці. Не довго думаючи, закоханий юнак вирішує, що має будь яким способом дістати бажаний подарунок для Оксани, навіть якщо для цього потрібно «Із самим Чортом мати справу». Так і сталося, Вакула зустрічає Чорта, який хотів йому надолужити, бореться з ним, і осідлавши, летить до Петербургу по черевички. Так і зав'язується сюжет повісті.

Автор вдало підібрав образи своїм героям. Наприклад, головний герой твору Вакула – коваль, ця професія в українському фольклорі наділялася магичною силою, бо коваль вважався повелителем та володарем вогню, а з прийняттям християнства, ковальське ремесло набуло значно більшого значення, бо було невід'ємним в будівництві храмів. Образ Вакули – уособлення реальності та фантастики. Це цілком реальна людина із звичайними людськими якостями: мрійливість, закоханість, напористість, мужність, талановитість, сила, добродушність. Вакула є прототипом богатирів з українського фольклору. В повісті, поруч із позитивним героєм Вакулою, автор наводить приклади і інших

гідних людей, наприклад запорізьких козаків, які уособили в собі такі якості, як сміливість, гордість, людську доброту.

Негативними якостями автор наділив містичного персонажа Чорта, який є прототипом звичайних негуманних людей. Цим образом М. Гоголь хотів висміяти такі риси характеру, як не доброчесність, злість, хитрість та підступність. Також роль казкової лиходійки грає відьма Солоха, мати Вакули. Використавши сатиру, автор з гумористичною майстерністю осуджує негативні проступки, тому злодії в повісті зовсім нестрашні. Всі герої твору були прототипами звичайної людини, і мали або позитивні, або негативні риси. Та були і ті персонажі, які за задумом автора, мали висвітлювати доброго героя, але з негативними рисами та звичками, наприклад пияцтво (два куми), корисливість (одна із головних героїнь – Оксана). Відповідно, всі персонажі в повісті діляться на добрих людей, які персоніфікують християнські цінності та негативних персонажів, які уособили в собі образи язичників.

Таким чином, М. Гоголь зберіг ідейну установу української народної казки, де в основі було покладено боротьбу між добрими та злими силами, але в кінці неодмінно переможе добро. Це надало повісті повчального характеру.

У повісті «Ніч перед Різдвом» М. Гоголь використовує стандартні казкові сюжетні прийоми народного фольклору. Наприклад, пригода героїв полягає в пошуку зниклого або вкраденого нареченого чи нареченої. Так, легковажна та примхлива Оксана зовсім не цінує любов коваля Вакули, яка не заслуговує на його кохання. Але хлопець бажає заслужити любов Оксани і відправляється в неблизький Петербург по черевички для коханої. Спочатку Вакула обирає невірний шлях для того, щоб досягти своєї цілі і укладає угоду з Чортом, та на щастя, голову юнака вчасно покинули грішні думки про продаж своєї душі Чортові.

Зазвичай, в народних казках та міфах у фіналі з'являється справедливий і добрий герой, в повісті це цариця Катерина, яка з радістю виконує прохання добродушного коваля Вакули і дарує йому щастя – неймовірно гарні і такі бажані Оксаною черевички із власного гардероба. Більша частина міфів та казок мають

щасливий кінець, тому і в повісті «Ніч перед Різдвом» щаслива кінцівка: добро отримало перемогу над злом, відданий Вакула заслуговує любов своєї коханої Оксани.

Таким чином, повість М. Гоголя «Ніч перед Різдвом» є прямим уособленням української народної творчості, де зображені персонажі притаманні для фольклору. Але, все ж таки, авторський літературний твір, відрізняється від народної казки вмілими прийомами талановитого поета.

Супроводжуючи усі важливі життєві процеси, танець був і залишається невід'ємною частиною будь - якого з них. Українські народні традиції та свята є вагомим пластом для розвитку культури самобутньої держави, тому привертають увагу дослідників та мистецтвознавців, а відображення їх в хореографії має чималий попит серед балетмейстерів. Також, не менш популярним є перенесення сюжету літературних творів на сцену у вигляді танцювальних композицій. Наприклад, творчість М. Гоголя, де яскраво відображенні духовно - етичні аспекти життя українського народу, часто привертають увагу творців - балетмейстерів, та стають основою для хореографічних номерів.

У процесі роботи над хореографічною сюїтою було опрацьовано велику кількість спеціальної та художньої літератури, історії костюму, театру, музики та балету, етнографії; здійснено власні спостереження за творчим процесом хореографів-науковців, викладачів, балетмейстерів, а саме: В. Авраменко, К. Василенко, В. Верховинець, О. Голдрич, А. Гуменюк, Б. Колногузенко [1, 6, 8, 13, 15, 16, 20].

Для повноцінної роботи використано візуальні інформаційні джерела – переглянуто відеоматеріали із записами українського народного танцю, сучасного танцю, театральних та балетних спектаклів.

З огляду на викладене, до цього часу в українському мистецтвознавстві залишається недостатньо вивченим вплив творчості М. Гоголя на розвиток українського театру та, особливо, народної хореографічної творчості.

РОЗДІЛ II АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНИХ АНАЛОГІВ ТА ПРОТОТИПІВ ТВОРЧОГО ПРОЕКТУ

2.1. Творчість М. Гоголя у контексті впливу на творчу діяльність українського театру та балету.

Літературна спадщина М. Гоголя відіграла важливу роль на розвиток та творчу діяльність українського театру і балету. Художній світ в його творчості невичерпний та має всесвітнє значення не тільки в рамках літературного простору, а і мистецтва в цілому. Містичні мотиви його книг стали основою для драматургічних трансформацій на театральних сценах, які залишаються актуальними і до тепер. Так, Гоголівські історії надихають творців різних напрямків мистецтва на нові звершення, з'являються цікаві театральні експерименти, нові сценічні інтерпретації творів письменника, балети з неймовірним музичним супроводом.

Одвічне питання «добра» і «зла» в циклі «Вечора на хуторі біля Диканьки» М. Гоголя мало своє особливе філософське звучання, тому повість «Ніч перед Різдвом» і стала однією із найпопулярніших сценічних версій в театрі. Хоча літературні та художні принципи відображення народного побуту та життя українців в циклі однотипні, що дуже притаманно Гоголівській творчості, кожна повість збірки автора має свій неповторний сюжет та цікавих героїв.

До кращих сценічних втілень увійшла повість «Ніч перед Різдвом», яка стає основою для безлічі театральних постановок, опер та балетів, при створенні яких, основними принципами постановок була наповненість театральних мізансцен та танцювальних композицій фольклорною образністю та використання особливостей композиційних прийомів народно - сценічного танцю. А чіткі пластичні та драматичні зображення головних героїв твору надали динаміки та своєрідної феєрії постановкам.

Так, в 1874 році на сцені з'явилася комічно-фантастична опера «Черевички», музикальний супровід до неї створив композитор П. Чайковський, а лібрето – поет Я. Полонський, який взяв за основу повість М. Гоголя «Ніч перед

Різдвом». Опера складалася з чотирьох дій та восьми картин. Спочатку, у першій редакції, її назва звучала «Коваль Вакула», і складалася опера з трьох дій. У Москві оперу продемонстрували 18 разів, але в 1885 році її було оновлено новими елементами музичного супроводу та аріями. У 1887 році була друга редакція опери, яку вперше представили 19 січня в Большому Театрі із її новою і остаточною назвою «Черевички».

Опера П. Чайковського, написана на Гоголівський сюжет, є однією із творів талановитого композитора, через яку він звертається до України, та відображає через них мальовничі краєвиди, народні традиції, звичаї, мову та пісні українського народу. Колоритна палітра жанрів українського народного музичного мистецтва, хореографічні мініатюри (гопак, сцена Біса та Солохи) – все це повною мірою відобразило народознавчий мотив М. Гоголя в його поемі «Ніч перед Різдвом» та підкреслило багатогранність твору.

Драматургія опери була ідентична її основі – Гоголівській повісті «Ніч перед Різдвом» та зберегла авторські особливості сюжету. Зображені дійові особи в опері мали ті ж якості, що і в творі. Зауважимо, що в сценографічному рішенні вистави надзвичайно оригінально поєднувалися поетична умовність і побутово-етнографічна образність, майстерне відтворення національного колориту українського села і помпезне оздоблення імператорського палацу. Хореограф і сценограф вдало використали виражальні засоби кіно: напливи, стоп - кадри, монтаж епізодів, досягаючи тим самим яскравого комічного ефекту і оригінального розв’язання фантастичних і гумористичних епізодів.

В творчому проекті «Ніч перед Різдвом» характеристика дійових осіб Вакули, Чорта та Оксани також співпадає з їх літературним аналогом та в деякій мірі ідентична героям опери.

В 1895 р., була написана опера «Ніч перед Різдвом», автором якої був М. Рильський - Корсаков, за її основу також було взято однойменну поему М. Гоголя – «Ніч перед Різдвом».

В 1990 році було написано лібрето до балету «Ніч перед Різдвом», основою для якого стала також Гоголівська повість «Ніч перед Різдвом». Балет було

поставлено в Київській опері в середині 1990 р. Автор балету – Є. Станкович, автор лібрето та балетмейстер - постановник – В. Литвинов. В балеті було 3 дії. Жанр – балет - пастиччо, саме цей різновид жанру дав можливість полістилістично об'єднати в хореографії, пісенності та музичному супроводі різні художні шари, наприклад такі, як пародію та лірику.

Балет було «реконструйовано» в 2008 році, а в 2015 році, в жовтні українські глядачі його побачили на сцені Національної опери України, балет мав іншу назву – «Вечори на хуторі біля Диканьки».

Масові сцени народного святкування Різдва в балеті були успішно втілені за допомогою динамічних танцювальних малюнків. Драматургічна побудова чітко розкривалася за допомогою контрастності розгортання дій, які структуровано чергувалися з жанровими ліричними та комедійними епізодами, що вдало вплинуло на сприйняття глядачем головних особливостей твору. В постановці було використано систему академічного виконання українського народного танцю та його структурно -композиційні прийоми.

Дійові особи «Вакула» та «Оксана» були розкриті за допомогою використання постановником класичного танцю, який, в свою чергу, був насичений елементами української народної хореографії. Мізансцени з головними героями в балеті були підпорядковані самозакоханості та примхливості Оксани та щирим почуттям Вакули. Зображені дійові особи в балеті відповідали літературній характеристиці їх прототипів в повісті.

Після постановки балету «Ніч перед Різдвом», Є. Станкович створив ще одну постановку, основою якого стала також повість із циклу «Вечори на хуторі біля Диканьки». В 1998 р. в Київському академічному театрі опери та балету для дітей і юнацтва було презентовано фольк-балет «Майська ніч», балетмейстер - постановник В. Гаченко.

В 1981 році на українській балетній сцені вітчизняні балетмейстери Г. Березова та В. Вронський презентували глядачам Київського театру класичного балету одноактну балетну виставу «У Солохи», створену на мотив однойменної повісті М. Гоголя «Ніч перед Різдвом», музику до твору написав

композитор О. Рябов. Балетні персонажі в опері передавали основну тему та ідею Гоголівської повісті, а виразні засоби хореографії, підібрані хореографами - постановниками ще більше відкрили глядачеві особливості сюжетної лінії – Солоха та залицяльники.

Джерелом для створення балету стала не одна Гоголівська повість, так, в 1943 р. відбулася прем'єра балету «Бісова ніч», постановка була створена в Іркутську, де на той час був розміщений евакуйований Київський театр опери і балету. А у 1956 р. в Донецькому оперному театрі було поставлено балет під назвою «Сорочинський ярмарок». Взагалі, балети на Гоголівські мотиви були досить популярними, тому в той період було створено досить багато балетів та хореографічних постановок, за основу яких була взята творчість М. Гоголя, зокрема і на цей час залишається досить популярним створення балетів так в Одеському національному академічному театрі створено оперу за однойменною повістю М. Гоголя «Вій», яке становить сучасний репертуар

Мистецтвознавець М. Загайкевич в своїх наукових статтях описала потужний вплив мистецтва М. Гоголя на українську хореографію. Вона пише, що вітчизняні діячі українського балету та театру просто не могли не звернути увагу на літературну спадщину М. Гоголя, адже вона стала досить могутнім джерелом натхнення. Діапазон його творів та глибоке проникнення в найсокровенніші куточки духовного життя українського народу в лаконічному поєднанні дотепного гумору з лірикою стало знахідкою для українських балетмейстерів. Цікаві національно - забарвлені замальовки побуту, з містичною нотою, надихали авторів лібрето та композиторів на створення оригінальних, ефектних балетів, привабливих для глядацької аудиторії [18].

Також, важливо відмітити те, що не тільки діячі театру захоплювалися творчістю М. Гоголя, а і він захоплювався театром та балетом, доказом цього є його висловлювання у статтях «Петербурзькі записки 1836 року» та «Про театр, про односторонні погляди на театр і взагалі про односторонність».

М. Гоголь був прихильником методу реалістичного зображення подій в хореографії, він вважав, що основу балету складають не декорації та розкішні

костюми, а саме танець, який з точністю відображає життя народу, його характер та побут. В своїх відгуках про балет писав, що танець, взятий із побуту, трансформується під впливом сценічних канонів, висловився: «Творець балету, схопивши першу стихію, може розвинути її і полетіти незрівнянно вище свого оригіналу, як музичний геній з простої почутої на вулиці пісні створює цілу поему» [10].

Сучасний балет автор досить часто критикував, говоривши, що в ньому недостатньо насиченості дій, про це він написав у статті «Петербурзька сцена в 1835 – 36 г.» такі слова: «Балетні композитори роблять помилку, являючи в програмах своїх надзвичайно мало дії. Дія тільки сильна і швидкість руху, але то, можна сказати, очевидно для очей, то потрібно в балеті. Рух завжди рахувався головним в танці. Це справжня його поетична сторона» [11].

З погляду М. Гоголя, дія в балетній виставі посилюється тоді, коли в основі присутні комічні сюжети: «Взагалі для балету краще комічне, в комічному більше може виразитися дія, в дії може бути більше комічного в порівнянні з трагічним. Але ні, і в трагічному теж може бути дія; скільки траплялось зустрічати лаконічних високих сцен, котрі ніхто не бере в балет» [11].

Український народний танець викарбувався в пам'яті поета, на його думку, це було прямим відображенням широкої душі українського народу, зокрема жителів села, які найбільшою мірою зберігали давні традиції свого народу, у статті «Петербурзькі записки 1836 року» він пише : «Мені здається, в танцях взагалі тонше характерність... Вони так само як народ, перелелись кожний в свою форму. Ось російський плавний. Не напружений і тихий танець майже східний танець. Ось танець західних слов'ян вільний неприборканий».[11].

Глибокий інтерес до українського народного танцю М. Гоголь проявляє у повісті «Тарас Бульба», зобразивши запорізький танець «Козачок», де досить точно описує велику кількість танцювальних рухів. Для опису танцю автор використав порівняння козаків з вітром та вихром, вживаючи такі назви, як «гопак», «тропак», «присядка».

Таким чином, творчість М. Гоголя вплинула на розвиток не тільки української та російської літератури, а і стала джерелом для нових творчих звершень в області української хореографічної та театральної культури, музичного мистецтва [12].

2.2. Екранізація повісті «Ніч перед Різдвом» М. Гоголя в фільмах та мультфільмах.

На всіх етапах розвитку українського кіно, режисери завжди залучали в творчий діалог з глядачем твори літературної класики, інтерпретуючи їх під впливом розвитку кіномистецтва, висвітлюючи таким чином аспекти, актуальні на той час та цікаві для глядача. Тому не дивно, що ще за життя М. Гоголя його неординарна цікава персона та не менш оригінальна творчість привертала увагу не тільки літературних критиків та дослідників, а і не залишила байдужими до його мистецьких надбань і кіно - режисерів, які в кінці XX ст. та на початку XXI ст., активно перейшли до екранізації творчого доробку митця. Відомо, що кінорежисери обирали джерелом для своєї творчості ці твори через неординарну авторську концептосферу подачі смішного та страшного, що викликає у глядача широкий спектр емоцій.

Фільми та мультфільми, в основу яких входили мотиви творчості М. Гоголя, мали не аби який успіх і зробили відомими їх режисерів чи не на весь світ. В Україні та Росії було створено більше 30 екранізацій Гоголівських творів, які були рекордними за кількістю екранних прочитань. Найвідомішими були «Вій», «Ревізор», «Тарас Бульба», «Шинель» і, звичайно, «Ніч перед Різдвом».

26 грудня 1913 року в світ кіно вийшов німий художній фільм «Ніч перед Різдвом» В. Старевича. Це була дуже вдала екранізація однойменної повісті М. Гоголя, яка повністю передавала дух свого літературного першоджерела. Німий фільм мав великий успіх та став досить відомим. В. Старевич майстерно об'єднав в кожному епізоді акторську гру та анімацію, велике враження викликали такі сцени: сцена з галушками в Пацюка, сцена Вакули і Чорта, де Чорт зменшується до крихітного розміру, що міг сховатися в кишені ковала .

В тих роках в Російській імперії була жорстка цензурна заборона на зображення в театральних сценах та фільмах осіб царської династії, тому в фільмі була відсутня роль імператриці Катерини II, її було замінено на іншого героя – князя Потьомкіна, який і подарував черевички Вакулі. Хоча деякі епізоди і відрізнялися від оригіналу, та все ж таки драматургія та сюжетна лінія твору були збережені.

Не оминули стороною творчість М. Гоголя і сестри Брумберг, які працювали в Московській студії Союзмультфільму, які відтворили «Ніч перед Різдвом» в повнометражному мультфільмі, який було створено в 1951 році – це була перша анімаційна екранізація повісті, яка згодом стала улюбленим мультфільмом, популярним не тільки серед дітей, а і дорослих.

В березні 1961 р., розпочалася робота над популярним і до тепер фільмом «Вечори на хуторі біля Диканьки» або «Ніч перед Різдвом». Зйомки зимових пейзажів проходили в Мурманській області, в місті Кіровськ, де було збудовано українське село. Для масових кадрів брали участь навіть місцеві жителі, які майже через рік і стали першими глядачами кінострічки, прем'єра якої відбулася в невеликому місцевому Палаці культури 15 грудня 1961 року. А майже через місяць відбулася і офіційна прем'єра 8 січня 1962 року.

Екранізація повісті М. Гоголя «Ніч перед Різдвом» була першим художнім повнометражним кольоровим фільмом - казкою, поставлена відомим кінорежисером, сценаристом та «майстром кіноказки» О. Роу в Московській кіностудії імені М. Горького з циклу «Вечори на хуторі біля Диканьки». Музику до кінострічки написав композитор А. Філіпенко, яка до сих пір використовується майже в кожній спробі хореографічних постановок на тему однойменного твору, бо є прямою асоціацією з повістю «Ніч перед Різдвом».

На екрані розгортається казкова історія, події відбуваються в Різдвяну ніч поблизу українського села Диканьки, в невеликому хуторі. Кінорежисер з точністю зберіг дух Гоголівської повісті та насичену драматургію, не відхиляючись від основної сюжетної лінії. Актори дуже вправно впоралися із

своїм завданням, передавши характер персонажів та якості, якими наділив їх автор повісті.

Отже, можна зробити висновок, що Гоголівська проза ніколи не буде вичерпаною, а її колорит, мотиви та насиченість дією завжди будуть актуальними серед режисерів сучасного кіномистецтва. Відтак, не має сумніву, що кінематографічна скарбниця буде збагачуватися все новими захоплюючими, таємничими та надзвичайними кінофільмами створеними за мотивами М. Гоголя, зміцнюючи в нашому світі видатну класику.

ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ

РОЗДІЛ І. КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ СЮЇТИ «НІЧ ПЕРЕД РІЗДВОМ»

1.1. Основні характеристики хореографічної сюїти.

1. Тема – кохання.
2. Ідея – донести до глядача в жартівливій формі просту філософську істину – жити потрібно мирно, з любов'ю та повагою відноситися до ближніх.
3. Вид – народна хореографія.
4. Жанр – лірико - комедійний.
5. Форма – хореографічна сюїта.
6. Час дії - ХІХ ст., зима, ніч, ранок.
7. Місце дії – Україна, Полтавська область, с. Диканька. Сільська вулиця, сільська хата.

1.2. Дійові особи та їхня стисла характеристика.

Коваль Вакула – закоханий, сильний, хоробрий юнак.

Оксана – «перша красуня в селі», примхлива, самозакохана молода дівчина.

Чорт – уособлення звичайної хитрої підступної людини, яка хоче накапостити людям.

Парубки, друзі Вакули – веселі, сильні і безстрашні юнаки.

Подруги Оксани – красиві, жартівливі та веселі дівчата.

1.3. Лібрето.

Сільською вулицею ходить Чорт, в очікуванні коваля Вакули. Почувши кроки дівчат та парубків, які йшли вулицею, Чорт злякався і тікає геть.

Парубки та дівчата, серед яких є коваль Вакула та Оксана, заводять танець «Метелиця».

Коваль Вакула залицяється до Оксани, але примхлива красуня не відповідає йому взаємністю. Вона каже Вакулі: «Якщо ти принесеш мені такі черевички, які носить сама цариця, то ось моє слово – вийду за тебе заміж».

Засмучений юнак, роздумуючи як дістати омріяні черевички для Оксани, вирішує їхати у Петербург до цариці. Раптово на спину юнака застрибує Чорт. Розлючений на Чорта Вакула наказує везти його в Петербург по черевички.

Мрійливий та ліричний танець Оксани перериває стукіт в двері. На порозі з'являється Вакула. Він дарує своїй коханій черевички, про які вона так мріяла. Щаслива пара заводить танок. Друзі Оксани та Вакули також заходять до хати, побачивши щасливу закохану пару, друзі заводять і свій ліричний танок.

1.4. Розгорнутий зміст.

Зимова ніч, небо було всипане яскравими зорями, серед яких поважно красувався місяць. Сільською вулицею ходить Чорт, розглядаючи все навкруги та очікуючи на коваля Вакулу, аби накапостити йому. Раптом, нічну зимову тишу порушує дзвінкий сміх та кроки колядників, які йдуть засніженою вулицею. Почувши їх, наляканий Чорт тікає, щоб його ніхто не помітив.

Юрба веселих юнаків та дзвінких дівчат, серед яких були і Оксана та Вакула, заводять танець «Метелиця». Одна із дівчат – подружка Оксани, вихваляється своїми новими чобітками, і вся увага прикута до неї. Оксана, побачивши гарні чобітки, засмутилась. Вакула залицяється до Оксани, запрошує її потанцювати в парі, але та дає йому зрозуміти, що поки він не подарує їй черевички, які у самої цариці – вони не будуть парою. Після запального танцю всі дівчата та парубки розходяться в різні сторони.

Один Вакула, залишившись на вулиці в своїх роздумах, ходить з одного боку в інший, роздумуючи, де ж йому дістати такі черевички, які забажала його кохана. В цей час на вулиці з'являється Чорт, непомічений Вакулою, він тишком - нишком крадеться до юнака. Чорт стрибає на спину парубка, а той, не розуміючи, що відбувається, скидає нечисту силу зі своєї спини, витрушує свій одяг. Чорт, прийшовши до тями, намагається втекти, але це помічає Вакула та не

дає йому цього зробити, він хапає біса за хвіст, дає йому прочуханки та наказує довести його до Петербургу. Чорт, не маючи вибору, погоджується. Вакула сідає верхи на спину Чорта і ті вирушають по черевички.

Тим часом, мрійливо танцюючи в своїй хаті, Оксана щиро чекає на коваля Вакулу, в якого вже встигла закохатися. Раптово танець красуні перериває стукіт в двері, дівчина поспішає відчинити гостю і бачить перед собою коваля Вакулу, який прийшов до неї з омріяними черевичками. Красуня на радощах запрошує юнака до хати. Вакула дарує Оксані черевички, вона радісно приймає їх, пригортаючи до себе. Умить Оксана відкладає їх убік, аби обійняти та віддячити Вакулу. Щаслива пара починає танцювати. До хати Оксани завітали її подружки та друзі Вакули. Побачивши пару разом, дівчата та парубки заводять і свій ліричний танок.

1.5. Драматургія.

Загальна драматургія

Експозиція

Вихід Чорта який ходить сільською вулицею, почувши кроки людей, тікає. На сцену виходять дівчата та парубки.

Зав'язка

Молодь разом з Оксаною та Вакулою заводять танець «Метелиця».

Розвиток дії

Вакула залицяється до Оксани, намагається з нею разом потанцювати. Оксана відповідає, що тільки після подарунку омріяних черевичків погодиться бути з ним разом.

Кульмінація

Юнаки з дівчатами кружляють в швидкому темпі.

Розв'язка

Фінальна поза.

Частина 1. «Метелиця»

Експозиція

На вулиці з'являється Чорт, чатуючи на коваля Вакулу. Він манірними кроками ходить то в один бік, то в інший. Почувши галас та кроки людей, він лякається та тікає. Сільською вулицею галасливо проходять юнаки та дівчата.

Зав'язка

Дівчата та парубки разом з Оксаною та Вакулою заводять танець «Метелиця».

Розвиток дії

Вакула залицяється до Оксани.

Кульмінація

Дівчата та юнаки в парі виконують до-за-до з підстрибуванням, юнаки в швидкому темпі кружляють в парі з дівчиною.

Розв'язка

Фінальна поза. Дівчата та парубки розходяться в різні сторони.

Частина 2. Вакула та Чорт

Експозиція

Вакула, роздумуючи де дістати черевички, ходить вулицею то туди, то сюди. До нього непомітно підкрадається Чорт.

Зав'язка

Чорт застрибує на спину до Вакули.

Розвиток дії

Вакула скидає зі своєї спини нечисту силу. Очищає свій одяг від нечисті, в цей час Чорт приходить до тями, намагається втекти від Вакули.

Кульмінація

Вакула, помітивши, що Чорт намагається втекти, хапає його за хвіст та розкручує по колу. Коваль наказує Чорту доставити його в Петербург.

Розв'язка

Осідлавши Чорта вони разом тікають з села.

Частина 3. Оксана та Вакула

Експозиція

Оксана, любуючись своєю вродою, танцює в своїй хаті.

Зав'язка

В хаті Оксани лунає стукіт в двері, Оксана біжить відчиняти гостю – на порозі стоїть Вакула з черевичками.

Розвиток дії

Вакула дарує черевички Оксані, щаслива дівчина приймає подарунок та танцює з ним. Оксана відкладає черевички в бік.

Кульмінація

Оксана радісно біжить обіймати Вакулу за те що він подарував їй омріяні черевички. Закохана пара заводить ліричний танок. До хати Оксани завітали подружки та друзі Вакули. Побачивши пару разом, молодь дівчат та парубків заводять і свій ліричний танок.

Розв'язка

Фінальна поза.

1.6. Музичний аналіз.

Музичний матеріал хореографічної сюїти складається з наступних фонограм:

1. Музична композиція з фільму «Ніч перед Різдвом» (1961 р.). Композитор – А. Філіпенко.
2. Пісня «Метелиця» Державний академічний волинський народний хор.
3. Музична композиція з фільму «Ніч перед Різдвом» (1961 р.). Композитор – А. Філіпенко.

Загальна кількість тактів : 780

Музика композиції звучить 8 хв 02 секунди зі зміною темпу.

Музичний розмір – 2/4, 4/4.

Лад – мажорний зі зміною на мінорний.

Темп – помірний, жвавий, протяжний, повільно – спокійний.

Характеристика динаміки – помірна, жвава, повільно – спокійна.

Характер – таємничий, радісний, бадьорий, ліричний.

Розглянемо окремо кожний музичний супровід.

Перша частина

В хореографічній сюїті використано мелодію з кінофільму «Ніч перед Різдвом» (1961 р.). Композитор – А. Філіпенко

Кількість тактів - 59

Музика композиції звучить: 56 секунд

Музичний розмір: 4/4

Лад - мінорний

Темп – помірний

Характеристика динаміки - помірна

Характер – таємничий

Вступ – 5 тактів

Друга частина

В хореографічній сюїті використана пісня «Метелиця» у виконанні Державного академічного Волинського народного хору.

Кількість тактів – 376

Музика композиції звучить – 3 хвилини 22 секунди

Музичний розмір – 2/4

Лад – мажорний

Темп – жвавий

Характеристика динаміки - жвава

Характер – радісний, бадьорий

Вступ – 8 тактів

Третя частина

В хореографічній сюїті використана пісня «Метелиця» у виконанні Державного академічного Волинського народного хору

Кількість тактів – 64

Музика композиції звучить – 1 хвилину 07 секунд

Музичний розмір – 4/4

Лад – мажорний

Темп – жвавий

Характеристика динаміки - жвава

Характер – радісний, бадьорий

Четверта частина

В хореографічній сюїті використано мелодію з кінофільму «Ніч перед Різдвом» (1961 р.). Композитор – А. Філіпенко

Кількість тактів – 138

Музика композиції звучить – 1 хвилину 3 секунди

Музичний розмір – 4/4

Лад – мажорний

Темп – помірний

Характеристика динаміки - помірна

Характер – тривожний, напружений

П'ята частина

В хореографічній сюїті використано мелодію з кінофільму «Ніч перед Різдвом» (1961 р.). Композитор – А. Філіпенко

Кількість тактів – 54

Музика композиції звучить – 1 хвилину 2 секунди

Музичний розмір – 4/4

Лад – мінорний

Темп – повільний, спокійний та протяжний

Характеристика динаміки – повільно - спокійна

Характер – ліричний

Шоста частина

В хореографічній сюїті використано мелодію з кінофільму «Ніч перед Різдвом» (1961 р.). Композитор – А. Філіпенко

Кількість тактів – 94

Музика композиції звучить – 1 хвилину 12 секунд

Музичний розмір – 4/4

Лад – мінорний

Темп – повільний, спокійний, протяжний

Характеристика динаміки - помірна

Характер – ліричний

1.7. Опис костюмів.

Костюм парубків

Біла льняна сорочка. Уздовж «пазушки» та на комірній стійці рослинна вишивка в червоних та чорних кольорах, на манжетах рукава вишиті тим же рослинним орнаментом.

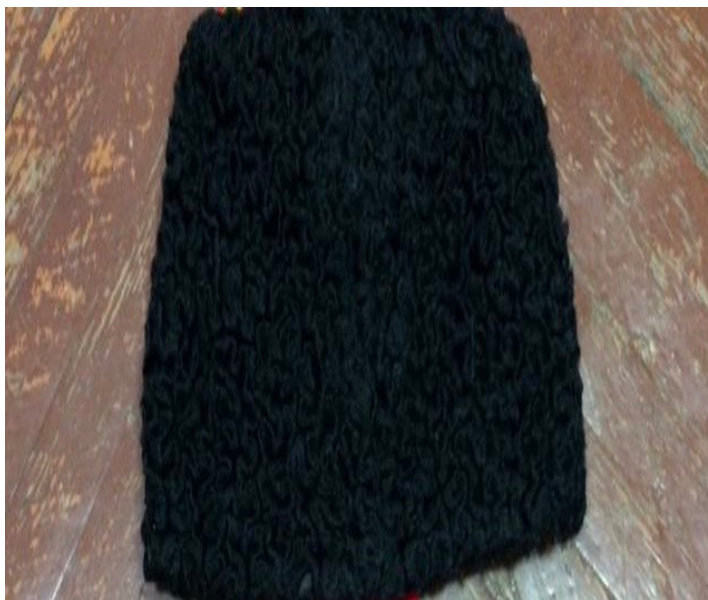
Широкі шовкові червоні шаровари з матнею. Затягнуті на талії очкуром.

Широкий, довгий пояс (кушак) з вовняної тканини червоного кольору, прикрашений по краях рослинним орнаментом синього кольору та китицями.

Кептар червоного кольору, прикрашений рослинним орнаментом жовтого кольору та китицями.

Чорна шапка з каракуля.

Червоні шкіряні чоботи, з широкими халявами.

Костюм дівчат

Сорочка з плечовими уставками, з білого льняного матеріалу. Рукава прикрашені рослинною вишивкою, яка складається з червоних квітів з червоними пелюстками. Уздовж пазушки розташовані такі ж вишиті квіти, як і на рукавах.

Спідниця андарак, багряного кольору, зі вставками рослинного орнаменту.

Попередниця багряного кольору, прикрашена вишивкою із квітів.

Керсетка «Гладка» зшита з тонкої вовняної матерії, на підкладці з оксамиту, без рукавів, без коміра, в стан, до поясу. Обшита «кривулькою» з жовтої та блакитної стрічки, та різнокольоровими квітами з зеленими пелюстками.

Хустка чорного кольору, трикутної форми, прикрашена рослинним малюнком та вовняними китицями на кутах.

Чорні шкіряні чобітки на підборах.

Костюм Чорта

Чорна бавовняна футболка прямого крою.

Чорна хутряна жилетка виготовлена з еко-хутра до якої пришитий хвіст з такого ж матеріалу чорного кольору.

Чорні штани, з бавовни.

Бавовняні балетки чорного кольору з шкіряними вставками на носку, під носком та під п'яткою.

Ріжки які прикріпленні до обруча.

Чорна перука виготовлена зі штучного волосся «каніколоне».

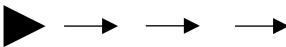
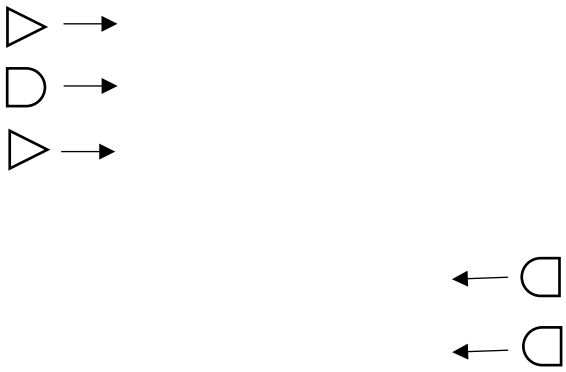
1.8. Реквізит

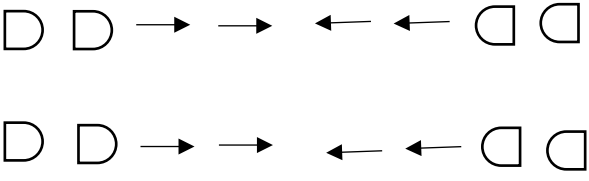
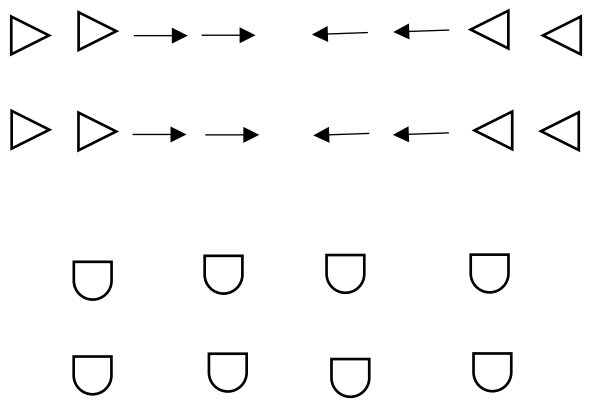
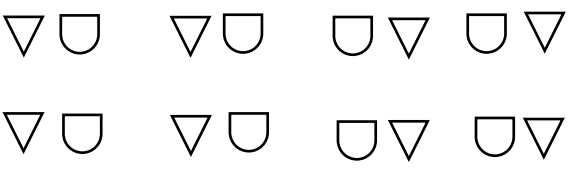

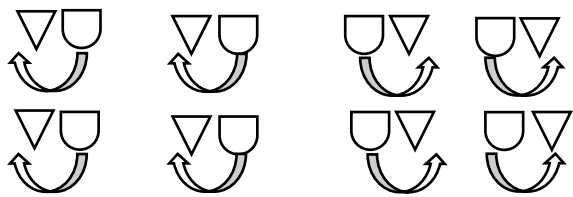
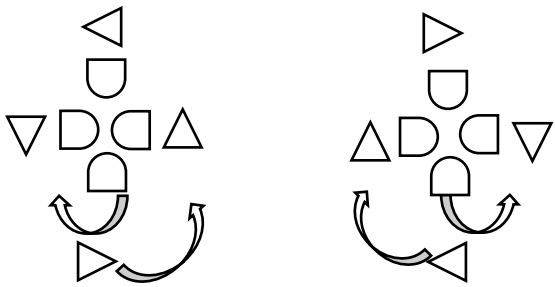
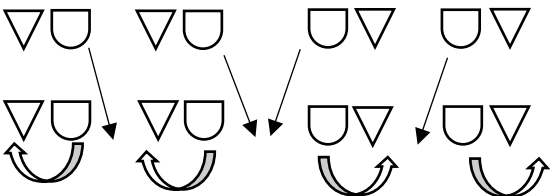
Червоні шкіряні черевички.

РОЗДІЛ II. ПОСТАНОВЧИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ СЮЇТИ «НІЧ ПЕРЕД РІЗДВОМ»

- Юнак соліст - Дівчина солістка - Юнаки - Дівчата - Чорт	— Спина — Спина - Обличчя юнака - Обличчя дівчини

Малюнок	Анотації до танцю
Перша частина Муз.розмір 4/4	
 Мал.1	1 – 9 т. Вступ. 10 – 42 т. З I лівої куліси виходить Чорт, ходить по сцені, він чує кроки людей, починає розгублено бігати вправо та вліво. Чорт тікає у першу ліву кулісу.
 Мал.2	43 – 54 т. З першої правої куліси виходять дівчата, з третьої лівої куліси виходить юнак та дві дівчини проходячи по сцені звичайним танцювальним кроком.

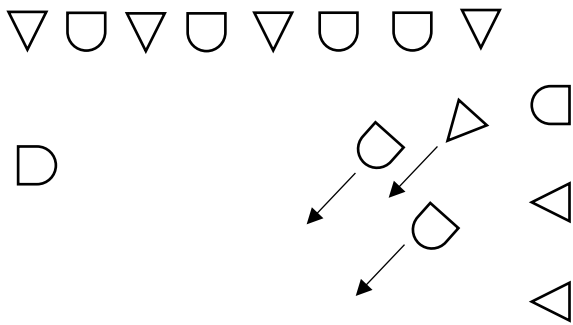
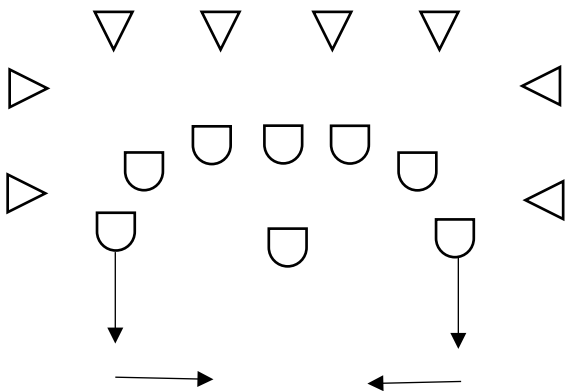
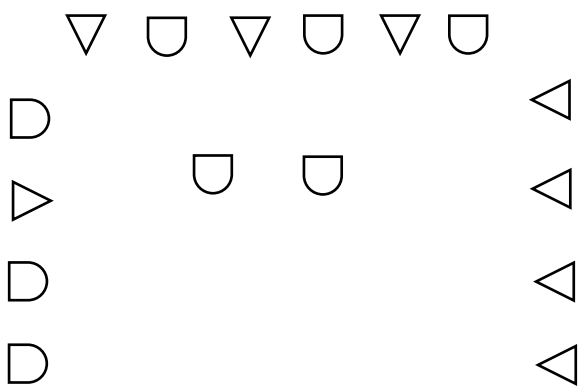
Друга частина Муз.розмір 2/4	
 мал.3	55 – 58 т. З другої правої, лівої куліси та третьої правої, лівої куліси вибігають дівчата бігунцем рухаючись до центру сцени, руки внизу allonge.
 Мал.4	59 – 62 т. Дівчата повертаються обличчям до глядача і біжать на свої місця. В цей час на сцену з другої правої та лівої куліси вибігають бігунцем юнаки, руки на поясі.
 Мал.5	63 – 70 т. Дівчата виконують танцювальну комбінацію №1 голубець в праву сторону, л.р.в III поз., п.р.в II поз., allonge. Упадання на праву ногу, ліва рука переводиться на намисто права в III поз, allonge. Голубець вправо, вліво, руки внизу. Ковирялка – вихилястик правою ногою, soutenu andeor. В цей час юнаки добігли до своїх партнерш, виконують три присядки. Стають з дівчиною в пару і виконують віршовочку.

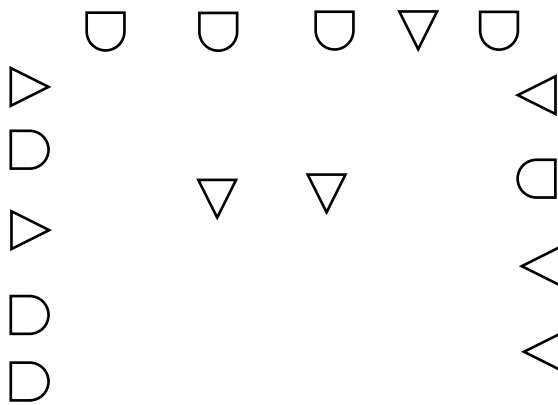
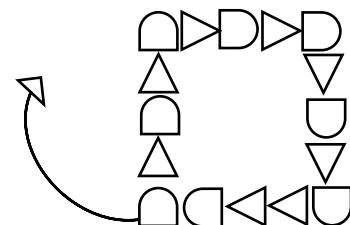
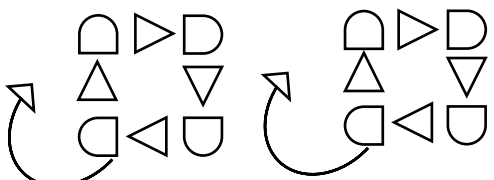
	71 – 78 т. Юнаки з дівчатами в парі оббігають навколо своєї осі, потім розбігаються на два кола.
	79 – 102 т. Дівчата виконують упадання, тримаючись руками за талію дівчини поряд. Юнаки бігунцем біжать навколо дівчат, руки в другій позиції. На останній такт пари розбігаються на свої місця.
	103 – 110 т. Пари міняються місцями. Перша лінія міняється з другою лінією. 111 – 126 т. Пари які стоять в першій лінії виконують комбінацію № 2. Юнаки тримають дівчат за руки, дівчата сидять на півпальцях в глибокому plie по VI поз., юнаки їх крутять. Пари які стоять в другій лінії кружляють навколо своєї осі. На 109 – 116 т. Пари знов міняються місцями. 127 - 142 т. Пари які в першій лінії виконують аналогічну комбінацію № 2.

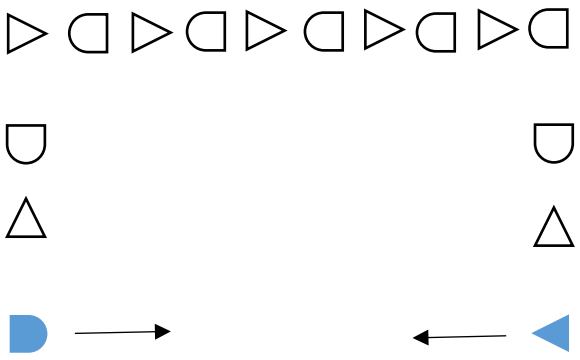
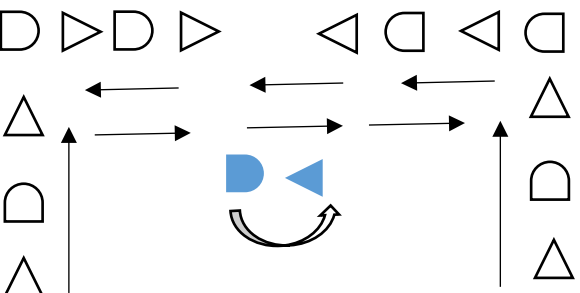
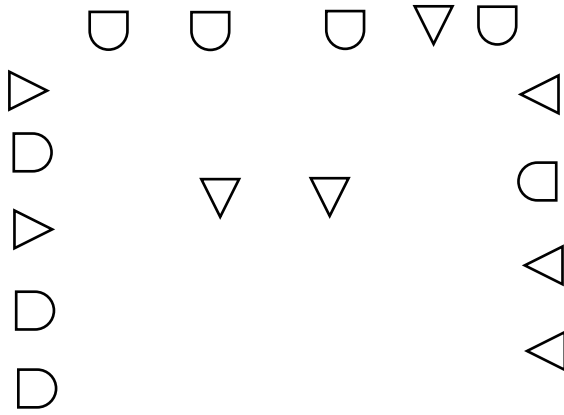
Мал.6

Мал.7

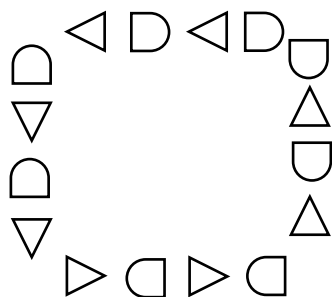
Мал.8

	143 - 174 т. Дві дівчини виконують 2 tour pisue andeor руки в другій позиції 2 tour pisue права рука в третій позиції, ліва рука в другій позиції allonge, рухаючись в точку сцени 3. Юнак позаду дівчат виконує «повзунець» рухаючись з точки сцени 6 в точку сцени 2. В цей час пари на задньому плані виконують дрібний біг на місці з притупом.
	175 - 202 т. Одна з дівчат вибігає на центр сцени та виконує комбінацію № 3 «ковирялка - вихилясник, падебуре, біг на місці, поворот». В цей час інші дівчата виконують «бігунець» по півколу в різні сторони. Юнаки в цей час сідають на праве коліно та плескають в долоні.
	203 - 206 т. Дві дівчини залишаються в центрі сцени. Всі інші дівчата розбігаються до своїх партнерів. 207 - 230 т. Дівчата які стоять в центрі сцени виконують обертас. Всі інші учасники на заднику сцени виконують оплески в долоні, крокуючи вперед, назад та вбік. На останній такт дівчата які виконували обертас розбігаються до своїх партнерів.

	231 - 250 т. Два юнаки вибігають на центр сцени та виконують присядку в центрі сцени по точках 1,7,1,3,1 в цей час всі інші учасники виконують pas de bourrée на місці та біг на місці. 251 - 254 т. Всі учасники збігаються на загальне коло. Юнаки які виконували присядку також розбігаються в загальне коло.
	255 - 270 т. Всі учасники тримаючись за руки біжать потрійним бігом по колу проти годинникової стрілки.
	271 - 286 т. Танцівники розривають загальне коло на два кола, продовжуючи рух потрійним бігом. 287 - 310 т. Танцівники виконують упадання. 311 - 318 т. Танцівники виконують бігунець стаючи на півколо як вказано на малюнку № 15.

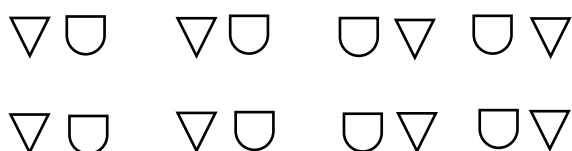
 Мал.15	319 - 342 т. Солісти виконують бігунець один до одного міняючись місцями. В цей час всі інші учасники виконують біг на місці з плесканням в долоні. 343 - 366 т. Солістка виконує ковирялку, вихилясник, біг на місці. Соліст виконує присядку. Солісти крутяться навколо своєї осі. Всі інші учасники імітують кидання снігу.
 Мал.16	367 - 390 т. Солісти обертаються в парі навколо своєї осі, тримаючись правими руками за талію один одного, ліва рука в третій позиції arrondi, всі інші учасники оббігають солістів потрібним бігом по півколу в різні сторони, тримаючись за руки.
 Мал.17	391 - 398 т. Солісти виконують бігунець в різні сторони, одночасно з усіма учасниками стають на півколо, в цей час два юнаки вибігають на середину сцени. 399 - 406 т . Юнаки в центрі сцени виконують присядку – розніжку, всі інші учасники виконують вірьовочку, руки на поясі . 407 - 430 т . Юнаки продовжують виконувати присядку – розніжку, всі інші учасники плескають в долоні, на останній такт всі учасники стають в загальне коло.

Третя частина
Муз.розмір 4/4

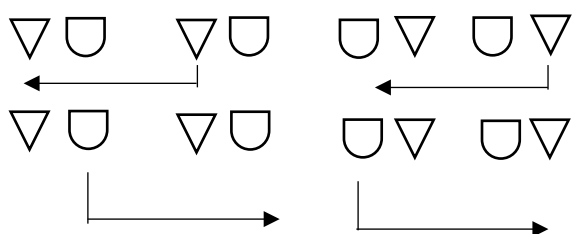
Мал.18

431 - 446 т. Дівчата рухаються за годинниковою стрілкою, юнаки проти годинникової стрілки. Виконують крок підскок, працюючи нога ставиться позаду на сире, руки на поясі.
447 - 454 т. Учасники стають в пари і розкручуються як вказано на малюнку № 19.

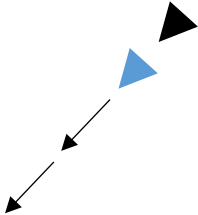
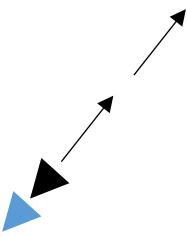
Мал.19

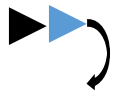
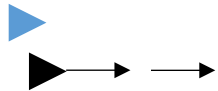
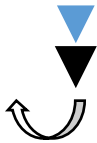
455 - 462 т. Учасники виконують комбінацію № 4, підскок на правій нозі ліва ставиться на passe, руки в третій позиції, потім підскок на лівій нозі права нога на passe, міняючись місцями один з одним.
463 - 470 т. Пари обертаються навколо своєї осі.
471 - 478 т. Повторюють комбінацію № 4.

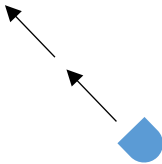

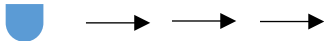
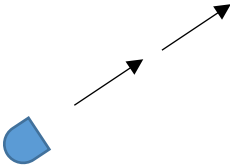
Мал.20

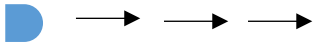
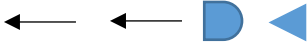
479 - 483 т. Всі учасники виконують поворот юнаки в праву сторону, дівчата в ліву сторону. Юнаки зупиняються обличчям до глядача на правій опорній нозі ліва нога позаду, руки в III позиції, дівчата зупиняються в 2 точку плану сцени в demi plie руки в II поз.
483 - 486 т. Юнаки рухаються танцювальним кроком і йдуть зі сцени в ліву сторону. Дівчата виконують поворот soutenu в ліву сторону, зупиняються обличчям до глядача, руки в підготовчому положенні allonge.
487 - 494 т. Дівчата рухаються танцювальним кроком і йдуть зі сцени в праву сторону.

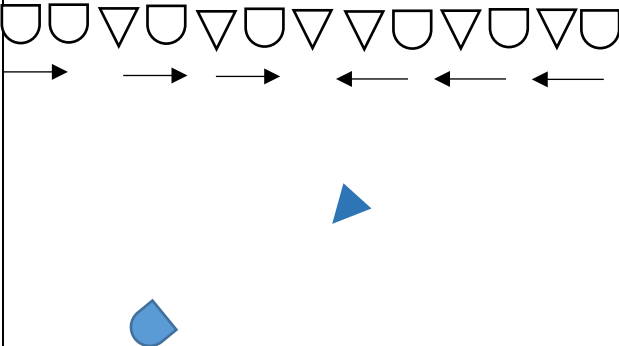
Четверта частина Муз.розмір 4/4	
	495 – 518 т. З другої лівої куліси звичайним танцювальним кроком виходить соліст Вакула який направляєтся до центру сцени. Руки на поясі. На 498 т. на сцену виходить Чорт, який крокує за Вакулою.
	519 - 526 т. Вакула звичайним танцювальним кроком рухається з центру сцени до першої лівої куліси. Чорт так і не помічений Вакулою крокує за ним.
	527 - 528 т. Чорт раптово застрибує на спину Вакули. 529 - 532 т. Вакула не розуміючи що відбувається відбігає назад до центру сцени.

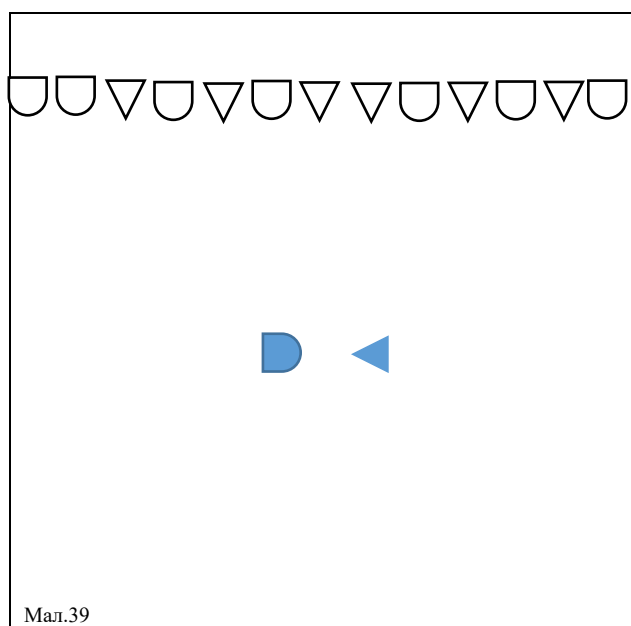
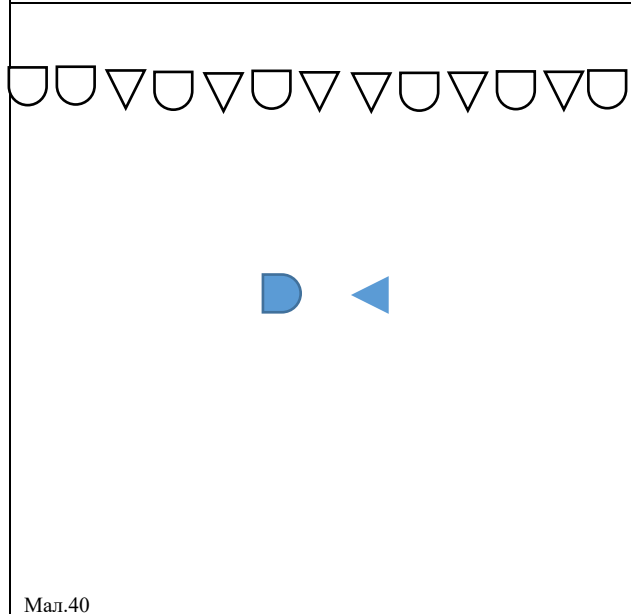
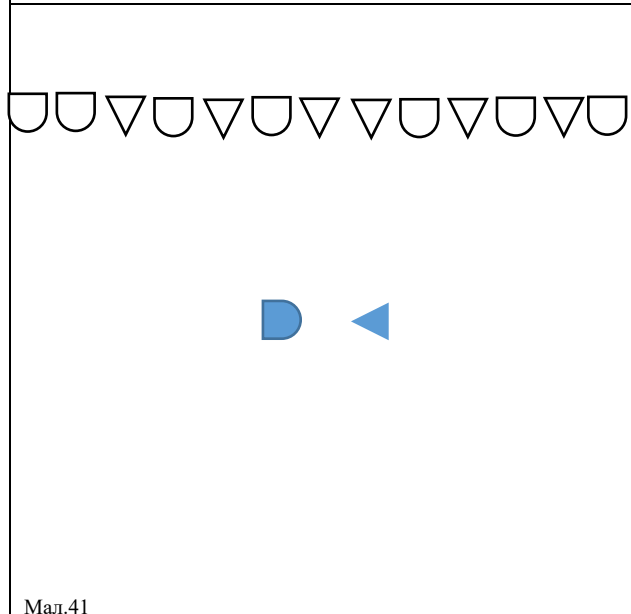
	533 - 542 т. Вакула виконує поворот на 360° в праву сторону. 543 - 544 т. Вакула скидає Чорта зі своєї спини на підлогу. 545 - 546 т. Чорт приземляючись на ноги виконує переворот назад. В цей час Вакула хитає головою намагаючись прийти до тями та зрозуміти, що відбувається.
	547 - 558 т. Вакула очищає свій одяг від Чорта. В цей час Чорт повзучи швидким темпом на колінах та руках намагається непоміченим втекти в другу праву кулісу. 559 - 560 т. Вакула дає «прочуханки» Чорту, той виконує переворот вперед. 560 - 568 т. Вакула тягне Чорта за хвіст, рухаючись до центру сцени.
	569 - 584 т. Вакула тримаючи Чорта за хвіст, крутить його навколо своєї осі за годинниковою стрілою. 585 - 616 т. Вакула «підіймає» Чорта за хвіст. Наказує йому летіти в Петербург за черевичками, Чорт не маючи вибору погоджується та застрибує на спину до Вакули. 617 - 632 т. Вакула бігає та крутиться по сцені і врешті тікає в ліву другу кулісу.

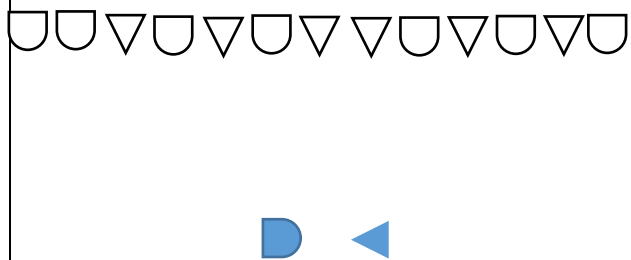
П'ята частина Муз.розмір 4/4	
Мал.27 	633 - 636 т . З II правої куліси на сцену виходить Оксана звичайним танцювальним кроком, руки в другому положенні. 637 - 638 т . Оксана виконує два упадання в ліву сторону. 639 - 640 т. Оксана виконує <i>soutenu</i> в праву сторону.
Мал.28 	641 - 644 т . Оксана виконує потрібний крок назад рухаючись спиною до 4 точки сцени. Руки в підготовчому положенні <i>allonge</i>.
Мал.29 	645 - 646 т. Оксана виконує <i>pas degage</i> по четвертій позиції вперед, назад. 646 - 648 т . Оксана виконує поворот <i>soutenu</i> в ліву сторону, зупиняючись обличчям до глядача.

	649 - 656 т. Оксана виконує припадання з pas de bourree в ліву сторону. 657 - 660 т. Оксана виконує два повороти soutenu в парву сторону наближаючись до центру сцени, права рука в третій позиції, ліва рука в другій позиції allonge.
	661 - 664 т. Оксана виконує упадання по точках сцени: 3,5,7,1. 665 - 668 т. Оксана виконує pas tombe з pas – de – bourree вправо та вліво. Руки права в другій позиції, ліва в третій позиції arrondi.
	669 - 672 т. Оксана виконує temps lie з pas – de – bourre, права рука в II поз., allonge ліва рука на намисті. 673 - 676 т. Оксана виконує голубець в праву та ліву сторони, руки в другому положенні. 677 - 678 т. Оксана виконує ковирялку лівою ногою в повороті, руки в другому положенні, зупиняється лівим боком до глядача, demi plie на лівій опорній нозі, права набуває положення sou – de – pied позаду.

	679 - 686 т . Оксана повертається через ліве плече обличчям в 7 точку сцени. Легким танцювальним бігом біжить до другої правої куліси та зупиняється .
Шоста частина Муз.розмір 4/4	
	687 - 694 т . На сцену з другої правої куліси виходить Вакула, разом з Оксаною вони крокують звичайним танцювальним кроком до центру сцени.
	695 - 698 т. Вакула дарує черевички Оксані, вона приймає подарунок, пригортаючи його до себе. 699 - 702 т . Оксана та Вакула виконують припадання з pas – de – bourree, розпочинаючи крок до глядача. 703 - 706 т . Оксана виконує упадання по точках сцени: 1,3,5,7. В цей час Вакула виконує pas degage по другій позиції, руки на поясі.

	707 - 712 т . Оксана крокує в точку сцени № 2, кладе чобітки до долу. Вакула спостерігає за Оксаною. 713 - 714 т . Оксана підбігає до Вакули, кладе свої руки йому на плечі, Вакула бере її за талію. 715 - 718 т . Солісти обертаються навколо своєї осі. 719 - 720 т. Солісти виконують потрібний крок назад відходячи один від одного. 721 - 722 т . Солісти виконують один поворот один до одного та стають в пару тримаючись за руки.
	723 - 726 т . Солісти виконують два повороти під рукою до глядача. 727 - 728 т .Солісти виконують відтяжку один від одного тримаючись за руки. 729 - 730 т. Солісти виконують один поворот від глядача не розриваючи рук.
	731 – 738 т . Оксана біжить до черевичків взуваючи їх. Вакула спостерігає за Оксаною. В цей час на сцену танцювальним кроком з третьої лівої та правої куліси виходять всі інші учасники тримаючись за руки.

	739 - 742 т . Солісти виконують чотири шене до центру сцени. Всі інші учасники виконують два шене в праву сторону руки на поясі. 743 - 746 т . Солісти виконують стрибок в повороті на правій нозі, ліва позаду на sou – de – ried. Всі інші учасники виконують два шене в ліву сторону. 747 - 750 т . Солісти виконують шене один до одного. Всі інші учасники роблять pas de gage по другій позиції, руки на поясі.
	751 - 754 т. Оксана та Вакула міняються місцями один з одним крокуючи вальсовим кроком. 755 - 758 т. Солісти виконують комбінацію № 5 pas tombe з pas – de – bourgee вправо. Права рука в II поз., ліва в III поз., arrondi. 759 - 766 т . Солісти повторюють ще раз комбінацію № 5. В цей час всі інші учасники виконують припадання в праву та ліву сторони міняючись місцями зі своїм партнером.
	767 - 768 т . Оксана «зальотним» бігом рухається в 7 точку сцени оббігаючи Вакулу з заду. Вакула рухається за нею. 769 - 770 т . Оксана виконує два шене в праву сторону. 771 - 772 т . Вакула підхоплює ліву руку Оксани. 773 - 774 т . Оксана тримаючись рукою з Вакулою тягнеться правою рукою в 3 точку сцени. В цей час хлопці на заднику сцени сідають на праве коліно, дівчата їх обходять.

 Мал.42	775 - 776 т. Оксана виконує два шене до Вакули, закручуючись під його рукою. Дівчата на заднику сцени виконують шене до своїх партнерів і сідають їм на коліно. 777 - 780 т. Оксана та Вакула пригортаються один одного.
---	--

ВИСНОВКИ

Розробка творчого проекту – хореографічної сюїти «Ніч перед Різдвом» передбачала дослідження актуальної теми – інтерпретації українських народних традицій в творчості М. Гоголя та їх реалізацій у мистецтві танцю. В результаті проведеної роботи були зроблені наступні висновки.

Феномен літературної спадщини М. Гоголя полягає в тому, що автор в своїх творах використовує синтез елементів християнського вчення українців та енциклопедичного етнографічного матеріалу, висвітлюючи цим ментальні особливості українського народу. Глибока філософія автора, підґрунтям якої були високогуманні цінності поета, відкриває психологічний аспект, де він глибоко досліджує людську душу, що надало митцю можливість проникнути в надра народної самосвідомості, що в свою чергу вплинуло на встановлення культурного коду українського народу. Важливо зауважити те, що прозаїк входить до когорти творців в області літератури, які зіграли свою важливу роль у переосмисленні суспільством національної самобутності українського народу.

Дослідивши однойменну повість М. Гоголя «Ніч перед Різдвом», можна з точністю сказати, що текст твору несе в собі народознавчі мотиви, описуючи традиції, звичаї та побут українців. Ці елементи, за задумом автора, переплітаються між собою в циклі «Вечори на хуторі біля Диканьки», і в сумі складають та описують календарний цикл свят, що без перебільшення можна назвати справжньою енциклопедією українського фольклору, в якій письменник відобразив самобутність української культури. Насичена фольклорними елементами повість М. Гоголя «Ніч перед Різдвом» є прямим уособленням української народної творчості, але відрізняється від неї застосованими талановитим автором художніми літературними засобами та прийомами.

Виходячи з цього, вдало підібрані і використані літературні прийоми та гостросюжетність прози викликали масовий інтерес не тільки у читачів, а і у літературних критиків та дослідників першої половини XIX ст. В результаті чого, актуальна для того часу, Гоголівська художня література виходить на новий

рівень – вона стає джерелом для створення театральних вистав, балетів, написання музики, а з часом з’являються і її екранізовані версії.

Отже, Гоголівська проза ніколи не буде вичерпаною, а її колорит, мотиви та насиченість дією завжди будуть актуальними серед митців візуальних видів мистецтва. Відтак, не має сумніву, що і кінематографічна скарбниця буде збагачуватися все новими захоплюючими, таємничими та надзвичайними кінофільмами створеними за мотивами М. Гоголя.

Починаючи з першої половини XIX ст., літературна творчість М. Гоголя з українською тематикою стрімко вливається в репертуар вітчизняних театрів. Доцільність використання його текстів полягала у тому, що будучи прихильником романтизму, сторінки книг були наповнені притаманною для вище названого напрямку «філософією серця», ідеєю якої є висвітлення природи людини та її почуттів, і до якої найчастіше автор звертається в літературному стилі написання однойменної повісті «Ніч перед Різдвом». М. Гоголь досить динамічно висвітлював актуальні на той час теми гострої полеміки і це викликало великий ажітаж. Тому інтерпретації його поем в українському театрі та балеті стрімко поповнювали їх репертуар. Художні засоби та методи, використані автором, були оброблені методами сценічної майстерності, що позитивно вплинуло на розвиток українського театру та його художні принципи.

Таким чином, творчість М. Гоголя стала рушійною силою для прогресу в області українського хореографічного та театального мистецтва. Яскравими прикладами сценічної інтерпретації творів М. Гоголя стали: коміко - фантастична опера «Черевички» 1874 р., композитор П. Чайковський, автор лібрето Я. Полонський; опера «Ніч перед Різдвом» 1895 р., автор М. Рильський - Корсаков; балетна вистава «У Солохи» 1891 р., балетмейстери - постановники Г. Березова і В. Вронський; балет «Ніч перед Різдвом» 1990 р., автор балету – Є. Станкович, балетмейстер - постановник – В. Литвинов. Джерелом для всіх вище названих витворів мистецтва стала однойменна повість «Ніч перед Різдвом».

За основу вище перерахованих театральних вистав та хореографічних постановок було взято принципи наповненості поетичною умовністю та абстрактною фольклорною образністю, відповідно до драматичної побудови, взятої для сценічної інтерпретації джерела. За допомогою влучно підбраного пластичного зображення головних персонажів, було збережено літературні характеристики дійових героїв, створених М. Гоголем. В балетних виставах було застосовано структурно - композиційні прийоми постановки народно - сценічного танцю. Часто використовувалися декорації села чи української хати та спецефекти для підсилення піднесеного спектру емоцій присутніх на виставі глядачів.

Творчий проект «Ніч перед Різдвом» є спробою авторського трактування українських народних звичаїв, обрядів та побуту, за допомогою виразних засобів народного танцю. Зокрема для відображення Різдвяних свят та традицій.

Для створення хореографічного тексту «Метелиця» був використаний прийом поєднання - танець солістів та усієї групи виконавців за рахунок інших рухів, темпу і ритму виконання на одну й ту ж музику. Також був використаний прийом зорового сприйняття малюнку - коли в танці при обертанні двох кіл в різні боки, глядач дивиться на точку їхнього умовного торкання. Для образу Оксани також був використаний цей метод, коли вона ніби то завершила рух у точці та створила враження завершеності. Для розкриття образу «Чорта» був використаний прийом наростання експресії, коли в кульмінації хореографічної сюїти Вакула хапає його за хвіст, динаміка цього дійства наростала за рахунок музики та експресії виконавської майстерності танцівників.

Розкриття образів головних героїв «Вакули», «Оксани» та «Чорта» ґрунтувалось на образності рухів народної хореографії, зокрема побутових та хороводних танцях Полтавщини, а також інтерпретованих елементах класичного танцю.

Хореографічна сюїта «Ніч перед Різдвом» покликана познайомити глядача з традиціями українського народу, а також втілити ідею щирого кохання, та перемогу добра над злом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко В. К. Українські національні танки (музика і стрій) / В. К. Авраменко. – Вінніпег, 1946. С. 52.
2. Білецький О. Український театр : хрестоматія / Білецький О., Мамонтов Я. – Х. : Мистецтво, 1941. – Ч. 2: Український новий театр (від початку ХІХ до перших років ХХ ст.). – 359 с.
3. Богдан-Березовський В. М. Статті про балет. – М.: Просвіта. 1975. С. 25.
4. Бойко О. С. Художній образ в українському народно-сценічному танці: Автореферат. к. мистецтвознавства, спец. : 26.00.01 – теорія й історія культури / О. С. Бойко. – К. : Київський нац. ун-т культури і мистецтв, 2008. – 19 с
5. Борисенко В. К. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців. К.: Унісерв, 2000. 191 с.
6. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю / К. Ю. Василенко. – К.: Мистецтво, 1996. С. 496.
7. Васіна, З. Український літопис вбрання. Том 2 ХІІІ-поч. ХІХ 61т. : книга-альбом / Зінаїда Васіна. – К. : Мистецтво, 2006. 448 с.
8. Верховинець В. Теорія українського народного танцю / В. Верховинець. – [5-те вид., доп.]. – К. : Муз. Україна, 1990. С. 150.
9. Воропай О. Звичайі нашого народу. Етнографічний нарис / Олекса Воропай. –Мюнхен : Українське видавництво, 1966. –Т. 2. С.442.
10. Гоголь Н. Собрание сочинений : В 7 т. / Н. Гоголь ; под общ. ред. С. И. Машинского. – М. : Худож. лит., 1966–1967. – . – Т.6. – 1967. – 600 с.
11. Гоголь Н. Собрание сочинений в 6 томах / Н. Гоголь. – М. : Гос. изд-во худ. лит-ры, 1949–1950. – Т. 6. – 1950. – 350 с.
12. Гоголь Н. Тарас Бульба / Н. Гоголь. – М. : Художественная литература, 1984. – 331 с.
13. Голдрич О. С. Хореографія : посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю / О. С. Голдрич. – Львів : Край, 2003. С. 160.
14. Громов В. Михаил Чехов / В. Громов. – М. : Искусство, 1970. – 216 с.

15. Гуменюк А. І. Українські народні танці. – К.: Академія наук Української РСР. 1962. С.36–76.
16. Гуменюк А. Народне хореографічне мистецтво / А. Гуменюк. – К.: АН УРСР, 1963. С. 234 с.
17. Давидюк В. Ф. До питання чоловічих та жіночих узорів в українському народному вбранні / В. Ф. Давидюк // Концепції і рецепції / В. Ф. Давидюк. - Луцьк, 2007. - С. 229-238.
18. Загайкевич М. Микола Гоголь і балетна творчість українських композиторів / М. Загайкевич // Студії мистецтвознавчі. – К. : ІМФЕ НАН України, 2009. – № 4(28). – С. 68–73.
19. Захаров Р. В. Мистецтво балетмейстера. – М.: Просвіта, 1954. – С. 151-153.
20. Колногузенко Б. М. Хореографічне мистецтво / Б. М. Колногузенко. – Х. : ХДАК, 2008. – 224 с.
21. Колосок О. Пошуки образного рішення хореографічної композиції : метод. вказівки з предмету «Мистецтво балетмейстера». Київ : Вид. центр НАУ, 1997. С. 18.
22. Поламишев А. М. Театр Н. В. Гоголя : Природа театральности прозы писателя / А. М. Поламишев. – М. : Сов. Россия, 1982. – 118 с.
23. Садовський М. К. Мої театральні згадки, 1881–1917 / загал. ред. та вступ. ст. М. Рильського. – К. : Держ. вид-во образотв. мистецтва і муз. л-ри, 1956. – 204 с.
24. Станішевський Ю. Режисура в українському радянському оперному театрі / Ю. Станішевський. – К. : Наукова думка., 1973. – 276 с.
25. Черничко І. В. Українське театральне мистецтво другої половини ХІХ – початку ХХ ст.: джерела, функції, інновації / І. В. Черничко ; НАН України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Відділ театрознавства. – К. : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 1999. – 16 с.